

Äraspidine maailm

Mis on Eesti kooli suuremad probleemid? Permanentne haridusreform? Pedagoogiline harimatus? Õpetajate palgad? Alusharidus? Kutseharidus? Orienteerumine keskpärasusele? Koolivägivald? Koolitee katkemine? Poiste ja tüdrukute õpitulemused? Olematud teadusuuringud? Raha ja betoon? Õppekavad? Järelevalve? Kutse kvalifikatsioon?

Igaüks neist kujutab endast tervet probleemidepundart. Iga niisuguse puntra keskmes asuvad õpilased, õpetajad, lapsevanemad, bürokraadid, poliitikud. Kõigil neist on oma huvid, tihtilugu vastandlikud. Kust otsast peaks probleeme lahendama hakkama, sest ei saa ju tegelda kõigi 555 probleemiga korraga? See on akadeemikut väärt küsimus. Akadeemiku eelis on, et tema võiks tuua välja probleemide probleemi, sõlmprobleemi, mille lahendamisest oleks loota hariduselu iseeneslikku arengut (kui jätta arvestamata, et tulemusi annab tõenäoliselt üksnes kompleksne probleemi lahendusviis).

Järjepidevusest

Mihkel Veiderma ütleb lihtsalt, et põhiküsimus on ühiskonna suhtumine kooli ja et kõige olulisem hariduspoliitikas on asjatundlikul järjepidevusel baseeruv uuenemine. Koolimaailm on muutunud

äraspidiseks nagu ühiskond isegi. Tagurpidi maailmas näib kõik olevat päris, ent asjad käivad vastupidi – poliitikas näiteks on kuidagi nähtamatult saanud peamiseks võimuküsimus, mitte valitsemisprobleemid, õpetajast aga tahetakse teha klienditeenindaja.

Esimese Eesti vabariigi ajal tegi reaalselt ja järjepidevat hariduspoliitikat omavalitsustasand. Pea kogu eesti aja oli Tallinna linnapea Anton Uesson, keda kõik poliitilised voolud aktsepteerisid. Asjatundliku järjepidevuse alla peaks mahtuma ka Ferdinand Eiseni 20 haridusministriaastat. Eiseni kohta öeldakse praegu palju häid sõnu. Eesti NSV haridusminister oli kohaliku omavalitsustasandi hariduspoliitika juht, kes sunnitud laveerima ülevalt tulnud nõudmiste tõmbetuules.

Vaimuaristokraatiast

Mihkel Veiderma pärineb põlisest õpetajate suguvõsast, juba vaarisast alates. Kuigi akadeemikule see hästi ei meeldi, võib teda nimetada vaimuaristokraadiks. Sest kui mingist aristokraatiast üldse on mõtet juttu teha, siis nimelt vaimuaristokraatiast. Aristokraatia ei pruugi langeda kokku siniverelisusega. Kolm on, mis teevad inimesest inimese: ihu, hing ja vaim. Edasi pürgib vaim. Aristokraadiks sünnitakse. Aristokraatlus nõuab põlvkondadepikkust järjepidevust. Aristokraadiks ei saa lasta ennast valida. Aristokraati ei saa ära osta. Häältega äritsemine on pigem demokraadi iseloomulikke tunnuseid. Teinekord tuleks võib olla lausa sundida poliitikuid kuulama vaimuaristokraatide juttu.

Baltisaksa aristokraatiast

60 aastat tagasi veeres üle Eesti põgenikelaine, viis aastat varem olid lahkunud baltisakslased. See oli baltisaksa 700-aastase ajaloo lõpp – tõdegem, kuulsusrikka ajaloo lõpp (vt ka Tiit Rosenbergi, Mõisnikust talunikuks, Hirsont, nov 2004).

Kirjandusteaduse magister Anneli Kõvamees kirjutab, et eestlased löid rahvuslikul ärkamisajal oma identiteedi, vastandudes baltisakslastele. Ent isegi veel nii hilisel ajal kui 1930. aastate teise poole eesti romaanis on oluline koht vastandusel *eestlased (meie) ja sakslased (nemad)*. Baltisakslased olid ja jäid võõrasteks (võõrapildid on ühest rahvusest autori loodud pildid teisest rahvusest), ometi on eestlus suuresti baltisaksa teene. Seega, vaatamata kõigele, oli baltisaksa aristokraatia eestlase jaoks paljuski nimelt vaimuaristokraatia.

Karl Kello

Hariduse toimetaja